

# Dariusz Stępkowski, Emilia Śmiechowska-Petrovskij

---

## Od redakcji

---

Forum Pedagogiczne 1, 11-15

---

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

## OD REDAKCJI

Piąty rok działalności rozpoczynamy od kolejnych zmian mających na celu podniesienie jakości naszego czasopisma i osiągnięcie wyższego poziomu naukowego. Zachętą do tego stało się umieszczenie „Forum Pedagogicznego” na utworzonej przez *Norwegian Social Science Data Service* (NSD) międzynarodowej liście ERIH PLUS, obejmującej czasopisma z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Pomimo dyskusji, która niemalże nazajutrz po ogłoszeniu wyników rozgorzała w kręgach naukowych odnośnie do porównywalności dawnej listy ERIH i obecnej listy ERIH PLUS, uważamy za nasz sukces to, że sprostaliśmy wymogom postawionym w procedurze kwalifikacyjnej i uzyskaliśmy pozytywną ocenę ekspertów. Mamy również nadzieję, że zostanie to uwzględnione przy najbliższej parametryzacji, przyczyniając się do zwiększenia liczby punktów za publikację w naszym periodyku.

Wspomniane powyżej zmiany polegają, po pierwsze, na wdrożeniu „stylu APA”, po drugie zaś na zmianie ogólnej formuły pracy redakcji i pojawieniu się ściśle z tym związanej nowej rubryki. Skrót APA odnosi się do *American Psychological Association*. Organizacja ta wprowadziła znormalizowany styl cytowania, tworzenia bibliografii, organizacji tekstu i prezentacji wyników, który od szeregu lat obowiązuje w czasopismach anglojęzycznych i jest coraz częściej przejmowany również przez nasze rodzime redakcje. Mimo że procesowi „spolszczenia” norm i reguł obowiązujących w stylu APA towarzyszą kłopoty i kontrowersje, zdecydowaliśmy się na ich wprowadzenie w celu uspołnienienia czasopiśmiennictwa krajowego i zagranicznego oraz wyjścia naprzeciw autorom, którzy publikują lub przygotowują się do publikowania poza granicami, gdzie dominuje właśnie styl APA. Na końcu aktualnego numeru przedstawiamy wytyczne obowiązujące od tej chwili w „Forum Pedagogicznym”.

Druga zmiana wiąże się z wprowadzeniem przez redakcję „działu tematycznego”, w którym będą zamieszczane teksty jednorodnie tematycznie. Oczywiście nadal przyjmujemy utwory zróżnicowane pod względem problematyki, jednak zostanie opracowany i przedstawiony wykaz tematów, które w ciągu najbliższych kilku lat będziemy podejmować na łamach naszego czasopisma. Mamy nadzieję, że będzie to miało pozytywny wpływ na naszą współpracę z Autorami.

W bieżącym numerze dział tematyczny zatytułowano: *Nauczanie filozofii i etyki w szkole*. Znalazły się w nim zaledwie trzy teksty. Zaprezentowano je na IV Ogólnopolskiej Konferencji Metodyczno-Naukowej pt. „Jak uczyć by nauczyć? O specyfice teorii i praktyki nauczania filozofii i etyki”, która odbyła się w dniach 21-22 listopada 2014 roku na

Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie. Pierwszy artykuł wyszedł spod pióra Zbyszka Dymarskiego, który rekonstruując strategię nauczania filozofii, zwraca uwagę na nieliczne – zaledwie trzy – opracowania metodyczne traktujące o nauczaniu tego przedmiotu, nie tak dawno przecież wprowadzonego do edukacji powszechnej. Brak jednolitej koncepcji dydaktycznej i w ogóle dyskusji nad nią odbija się negatywnie nie tylko na jakości procesu nauczania-uczenia się filozofii, lecz również na tożsamości lekcji filozofii. Co do tych ostatnich należy podkreślić, że filozofia bynajmniej nie zdomowiła się jeszcze na stałe w programach szkolnych. Ciągłe bowiem traktuje się ją jako wyjątkowego i w gruncie rzeczy niepotrzebnego gościa. Na tym tle można zinterpretować studium Z. Dymarskiego jako odkrywanie znaczenia tego przedmiotu dla szkoły. Czy jednak da się ten cel zrealizować przez samą tylko analizę struktury treści podręczników używanych na lekcjach filozofii?

Autorką drugiego artykułu jest Anna Grodek. W tekście zatytułowanym *Sokrates Café jako sposób kształtowania postawy filozoficznej nauczyciela filozofii i etyki* przedstawiła ona swoje doświadczenia odnośnie do prowadzenia zajęć z filozofii i etyki w formie kawiarnianej dyskusji. Mimo że na pierwszy rzut oka taki sposób organizowania procesu lekcyjnego nie licuje ze szkołą, to jednak warty jest – jak przekonuje A. Grodek – uwagi i przemyślenia, gdyż dla nowych przedmiotów, jakimi są w praktyce szkolnej filozofia i etyka, poszukuje się dopiero odpowiednich rozwiązań metodycznych.

Trzeci i ostatni tekst w dziale tematycznym napisał Tomasz Niemirowski. Autor zastanawia się nad tym, co znaczy „nauczyć filozofii”? Po rozważeniu różnorodnych odpowiedzi, których udzielono do tej pory na to pytanie, T. Niemirowski staje na stanowisku, że rozstrzygnięcie w zasadniczej mierze zależy od samego nauczyciela, a w szczególności od tego, jak on naucza filozofii. Jaki będzie rodzaj nauczania, to znaczy czy nauczyciel będzie zwolennikiem podejścia historycznego, problemowego czy doktrynalnego, takie również będą efekty uczenia się uczniów. Ważnym ograniczeniem tej reguły jest postulat tworzenia w uczącym się spójnego obrazu rzeczywistości. Czy nie wykracza to już jednak poza możliwości nauczyciela?

W dziale „Artykuły i rozprawy” zamieszczono 11 opracowań. Otwiera go publikacja Kamili Pawełczyk-Dury na temat historii szkolnictwa cerkiewnego w Rosji pt. *Iłariona (Troickiego) wizja reformy szkolnictwa cerkiewnego*. Dostrzeżona przez Iłariona (Troickiego) – wykładowcę i inspektora Moskiewskiej Akademii Duchownej, potrzeba udoskonalenia systemu oświaty religijnej w Rosji, wobec obserwowanego od początku XX wieku kryzysu szkolnictwa cerkiewnego, okazała się wśród wielu wizji reformatorskich tamtego czasu, jedną z najciekawszych. Zorientowana była na stworzenie nowego typu uczelni cerkiewnej, ukierunkowanej na duchowy rozwój swoich wychowanków i kształtowanie osobowości przyszłych mnichów. Autorka prezentuje postać Iłariona oraz szczegółowo omawia jego koncepcję reformy szkolnictwa. Jest to ważny głos dotyczący tematyki edukacji w kręgu prawosławia, niemający w literaturze naukowej licznych reprezentacji.

O reformie szkolnictwa – jednak w perspektywie współczesnej – traktuje również tekst Barbary Baraniak *Edukacja zawodowa w kreowaniu zmian szkolnictwa ponadgimnazjalnego i wyższego, zorientowanych na rynek pracy*. Szczególne miejsce w jej opracowaniu zajmują modele edukacji zawodowej, w tym model integrujący kształcenie zawodowe i ustawiczne oraz model integrujący kształcenie formalne, nieformalne i incydentalne. Autorka omawia również programy modułowe edukacji zawodowej. Podjęta problematyka

wpisuje się w aktualne potrzeby związane z reformą kształcenia zawodowego w Polsce i jeszcze mocniejszego powiązania go z wymaganiami rynku pracy.

Kolejna grupa tekstów to 3 artykuły prezentujące wyniki badań empirycznych. W pierwszym z nich autorki: Ludwika Konieczna-Nowak i Grażyna Dzwonowska omawiają eksperyment pedagogiczny, którego celem było sprawdzenie, czy elementy melodyczny i rytmiczny w przekazie spowodują u dzieci w wieku szkolnym lepsze zapamiętywanie przypadkowego ciągu cyfr w porównaniu z nieumuzycznionym odczytem tych samych treści. Choć statystycznie nie potwierdzono wpływu czynnika metrytmicznego i melodycznego na trafność zapamiętywania przypadkowych ciągów cyfr przez badanych, to ukazano interesujące dane opisowe oraz dokonano wnikliwej dyskusji uzyskanych wyników w oparciu o doniesienia z badań zagranicznych.

Również obszaru edukacji dzieci młodszych dotyczy artykuł Joanny Pękali. Tym razem jednak badaną grupę stanowią nauczyciele dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych oraz ich rodzice. Autorka prezentuje wyniki badań dotyczących etosu współczesnego nauczyciela w ich perspektywie. Obrazuje różnice w postrzeganiu etosu w tych grupach. Interesujący jest fakt, iż znacznie większa liczba nauczycieli zawęża etos jedynie do dziedziny życia zawodowego, a sama kategoria etosu jest współcześnie dla nich mniej aktualna. Z kolei rodzice dzieci uważają, że nauczycielski etos winien mieć związek z życiem osobistym nauczyciela, a pojęcie jest dla nich bardzo aktualne. Rozważania na ten temat wydają się adekwatne do toczącej się dyskusji o sylwetce absolwenta studiów z zakresu wczesnej edukacji.

Inny kierunek naukowych dociekań znaleźć można w artykule Rafała Pabicha *Nadzieja podstawowa a poczucie sensu życia i lęk przed śmiercią u młodzieży akademickiej*. Opisana procedura badawcza dotyczy ustalenia zależności między nadzieją podstawową a poczuciem sensu życia i lękiem przed śmiercią wśród młodych osób studiujących. Wykazano związek pomiędzy zmiennymi, obrazując, że im wyższy poziom nadziei podstawowej prezentują badani, tym mają wyższe poczucie sensu życia oraz tym mniejszy lęk przed śmiercią wykazują. Autor wysnuwa z uzyskanych wyników i sformułowanych wniosków postulaty pedagogiczne. Zwraca uwagę na możliwość kształtowania nadziei podstawowej u dzieci od momentu ich urodzenia, akcentując wagę świadomości rodziców w tym procesie.

W obrębie tematów egzystencjalnych sytuuje się tekst Natalii Marii Ruman *Sztuka sakralna a przeżycie tanatologiczne – aspekt teologiczno-pedagogiczny*. Autorka podejmuje zagadnienie możliwości pozytywnego oddziaływania sztuki sakralnej na dziecko doświadczające śmierci bliskich, przeżywające żalobę lub stykające się z problematyką śmierci. W tekście sformułowano wskazówki odnośnie do osvajania dziecka z tematyką tanatologiczną. Zaprezentowano również wybrane obrazy sztuki sakralnej w kontekście możliwości ich oddziaływania na jednostkę.

Kolejny artykuł autorstwa Zbigniewa Babickiego dotyczy działań pomocowych i opiekuńczych na rzecz osieroconych dzieci po ludobójstwie w Rwandzie. Prezentuje aktywność pallotynów (Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego), rozwijających ruch wspierający dzieci w Afryce o nazwie „Adopcja Serca”. Jest to program pomocy charytatywnej polegającej na indywidualnym patronacie, związanym z dobrowolnym zobowiązaniem darczyńcy do wnoszenia opłaty na rzecz konkretnego dziecka. Przekazane środki wydatkowane są na jego opiekę medyczną, socjalną oraz edukację. Artykuł ma charakter poznawczy, ale

pozwala również na osobiste ustosunkowanie się do prezentowanej inicjatywy i rozważenie uczestnictwa w niej.

W obszarze pracy opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej należy również sytuować tekst Romualdy Kosmatki *Zjawisko mobbingu międzyuczniowskiego a wartości wyniesione z domu rodzinnego*. Autorka omawia zjawisko mobbingu szkolnego, wyniki badań dotyczące przemocy w szkole oraz charakteryzuje ofiary i sprawców. Prezentuje także stosowane w różnych częściach świata programy profilaktyczne, omawiając warunki i korzyści ich stosowania. Kluczową tezę tekstu jest jednak to, że prawidłowy przekaz wartości przez rodziców może ograniczyć prawdopodobieństwo wystąpienia mobbingu międzyuczniowskiego. Choć programy profilaktyczne okazują się pomocne w wychowaniu młodego pokolenia, to są one jednak wtórne w stosunku do transmisji wartości.

Ostatnią grupę tekstów działu „Artykuły i rozprawy” tworzą 3 opracowania poświęcone wsparciu społecznemu i edukacyjnemu osób o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. W artykule zatytułowanym *Metodyka edukacji osób w starszym wieku. Podstawowe wskazówki i zasady* Marlena Kilian podejmuje problematykę z zakresu geragogiki. Prezentuje wybrane aspekty edukacji osób w starszym wieku i charakteryzuje specyfikę metod pracy z seniorami. Szczególną uwagę zwraca przy tym na narzędzia i środki dydaktyczne, które jej zdaniem odpowiadają współczesnej wiedzy na temat fizycznego, psychicznego, duchowego oraz społecznego rozwoju i funkcjonowania osób w trzecim wieku.

Agnieszka Regulska w artykule zatytułowanym *Pomoc społeczna wobec zjawiska wykluczenia społecznego osób z chorobami psychicznymi* analizuje problem ekskluzji osób doświadczających choroby psychicznej oraz omawia wybrane zadania z obszaru pomocy społecznej, które są podejmowane na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku.

W opracowaniu zamykającym dział „Artykuły i rozprawy”, *Adaptacja podręczników szkolnych do potrzeb uczniów niewidzących – stan i postulaty poznawczo-praktyczne*, którego autorką jest Emilia Śmiechowska-Petrovskij, zaprezentowano problematykę dostępu uczniów niewidomych do materiałów dydaktycznych. Dokonano pogłębionej analizy tyflopedagogicznej zaadaptowanych podręczników, wskazując zarówno ich mocne strony, jak również elementy wymagające modyfikacji.

W tym numerze w rubryce zatytułowanej „Colloquia” ukazują się dwa artykuły w języku angielskim. Pierwszy wyszedł spod pióra Karoliny Czech. Autorka przedstawia wkład polskich kościołów ewangelickich w budowę społeczeństwa obywatelskiego. Takie spojrzenie na obecność wspólnot religijnych w życiu społecznych nie jest zbyt częste, dlatego warto zapoznać się z przemyśleniami autorki.

Iryna Yankovych w tekście zatytułowanym *Problems of moral education technologies and methods implementation in pedagogical theory and practice of Poland and Ukraine* przedstawia analizę porównawczą metod i technik proponowanych w teoriach wychowania moralnego w Polsce i na Ukrainie w ostatnich kilku dziesięciokach lat.

W kategorii „Debiuty” znalazł się w tym numerze jeden artykuł Tekst Eweliny Ligęzy *Handel ludźmi – charakterystyka i skala zjawiska* ukazuje najważniejsze terminologiczne, prawne i statystyczne informacje na temat handlu ludźmi. Istotne jest również dopełnienie opracowania zaprezentowaniem aspektów pomocy i pracy psychologiczno-pedagogicznej z ofiarami tego przestępstwa.

Oprócz opracowań naukowych w numerze zamieszczono także recenzje i sprawozdania. Warto zapoznać się z 7 omówieniami publikacji dotyczących zróżnicowanych problemów badawczych i praktycznych z obszaru pedagogiki. W dziale „Kronika” zreferowano przebieg wydarzeń naukowych, odbywających się zarówno na UKSW, jak i w innych ośrodkach naukowych.

*Dariusz Stępkowski, Emilia Śmiechowska-Petrovskij*